AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
http://ageconsearch.umn.edu
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Стручни рад

Економика пољопривреде
Број 4/2009.
УДК: 657.47:664.14

УТИЦАЈ ТРОШКОВА И ПРИХОДА НА ДОБИТ ПРЕДУЗЕЋА У КОНДИТОРСКОЈ ИНДУСТРИЈИ

Н. Бербер[1]

Сажетак: Економски резултат пословања предузећа изражава се кроз добит или губитак. Добит, или губитак, одређује се као разлика између оствареног прихода предузећа и трошкова који су настали у процесу репродукције. Из самог израза за израчунавање добити очигледно је да утицај на пословни резултат имају директно приходи и трошкови. Мерењем утицаја ова два фактора, као и њихових саставних елемената долази се до јасних података о томе који елемент, фактор производње, је највише утицао на промену пословног резултата. Управо на основама ових анализа и мерења може се адекватније креирати пословна политика у производном предузећу, јер је са аспекта економије неопходно имати оптималан програм производње, како би се остварио позитиван резултат, добит, и како би се дефинисала стратегија за управљање трошковима. Мерење утицаја трошкова на добит предузећа јесте први корак за утврђивање промене трошкова, најчешће њиховог раста, и у том смислу, проналаска критичних пословних тачака у предузећу на којима се морају извршити промене.

Кључне речи: трошкови, приходи, добит, коефицијент добити

Увод

Остварени профит и стопа добити (профита) су најважнији критеријуми економске ефикасности капиталних улагања у репродукцију. Квантитативно, добит се утврђује као разлика између укупног прихода (C) и укупних трошкова (T),

$$Do = C - T,$$

док је стопа добити однос остварене добити и ангажованог капитала у репродукцији

[1] Немања Бербер, сарадник у настави, Висока пословна школа струковних студија, Нови Сад

$$Do' = \frac{Do}{K} \times 100$$

За изражавање оствареног резултата, да ли добити или губитка, неопходно је познавање елемената из којих настају приходи и трошкови. На остварени приход директно утичу продајне цене производа, као и обим остварене производње у једном репродукционом циклусу, за који се мери утицај. Исто тако, на трошкове, други значајан елемент добити, утичу набавне цене фактора производње и утрошак фактора производње (материјала, радне снаге, средстава за рад и капитала). Из овога произилази да је величина добити условљена:

- обимом производње и продајним ценама, чијим повећањем долази до раста прихода и тиме до повећања добити,
- утрошцима фактора производње и набавним ценама фактора производње, са чијим растом долази до раста трошкова и смањивања добити.

На основу наведеног, неизоставно се намеће захтев за мерењем утицаја сваког од ових чинилаца на остварење економског резултата предузећа. Како је циљ сваког предузећа, можда не једини, али сигурно један од најважнијих, добит, за менаџера је веома значајан податак о томе каква је динамика прихода и трошкова, као и који су трошкови у предузећу расли, који опадали или остали на истом нивоу за време једног циклуса производње. У овом раду је извршена анализа утицаја трошкова и прихода на пословни резултат предузећа из домаће привреде које се бави, између осталих делатности, производњом кондиторских производа. Подаци који су коришћени датирају из 2006. и 2007. године.

Утицај прихода на добит предузећа

Анализа економске ефикасности предузећа полази од обима могуће реализације и прихода оствареног по том основу и вредности фактора производње неопходних за остварење планираног обима (Јаковчевић, 2008.) Наведени елементи анализе у животном веку предузећа дају се за очекивани сценарио, тј. онај за који постоји највећа вероватноћа остварења. У овом случају, извршена је упоредно сагледавање и анализа промена свих врста трошкова и прихода у дотичном предузећу.

Остварени обим производње углавном је директно повезан и зависи од самог процеса производње унутар предузећа. Обим производње је условљен степеном искоришћености капацитета и искуствених података и праксе у

домаћој индустрији, с тим да многа предузећа послују са много нижим степеном капацитета од инсталираног и планираног.

Са друге стране, продајне цене су фактор који утиче на приход, али најчешће нису у домену политике цена предузећа. Наиме, конкурентско тржиште подразумева да су цене креиране од стране великог броја учесника исте гране на тржишту. Сем конкуренције, на продајне цене утичу и монополисти, својом финасијском снагом и положајем на тржишту. Понекад је продајна цена нереално висока или нереално ниска због чега трпе ситни произвођачи и потрошачи, док се монополиста богати на рачун претходно наведених учесника. Оно што предузеће може и мора да уради јесте да постигне такав ниво цене коштања који ће при дефинисаној тржишној продајној цени омогућити произвођачу остваривање веће добити (профита).

Трошкови су други елемент у формирању добити. Утврђује се као производ утрошака фактора производње и цена по јединици утрошака фактора производње. За многа предузећа домаће привреде управљање трошковима представља посебно изазован посао јер сваки процес у предузећу захтева трошење материјала, рада и осталих фактора производње, те на основу тога настају трошкови који морају бити адекватно анализирани.

Анализа промене трошкова и прихода постаје све значајнији аспект у менаџменту као користан метод за брзо и јасно утврђивање утицаја ових категорија на добит предузећа. Многа индустријска предузећа примењују једноставне CVP (Хорхнгрен и остали, 2000.) анализе у стратешком и дугорочном планирању. CVP (cost – volume - profit) анализа објашњава понашање укупног прихода и укупних трошкова услед промене обима производње, продајних цена, варијабилних трошкова по једници или фиксних трошкова. CVP објашњава понашање елемената добити, док се мерењем утицаја тих елемената на добит (профит) тачно утврђује који елемент, трошак и приход, најснажније утиче на промене у планираном периоду. Због све неизвеснијих услова пословања, предузећа се одлучују на планирање за краћи рок, јер се у дугом року не могу предвидети све промене које настају у пословању предузећа.

Израчунавање утицаја прихода и трошкова на добит врши се преко коефицијент промене добити. Коефицијент промене добити под утицајем динамике трошкова и прихода исказује се на следећи начин (Јаковчевић, 2008.):

$$K_{DO} = K_{DO,C} - K_{DO,T}$$

K_{DO} – Коефицијент промене добити;

$K_{DO,C}$ – Коефицијент добити условљен динамиком прихода;

$K_{DO,T}$ – Коефицијент добити условљен динамиком трошкова;

Коефицијент добити условљен динамиком прихода исказује се на следећи начин:

$$K_{DO,C} = \frac{C1}{Do1} \times Kc$$

C_1 - Приход остварен у првој посматраној години,

Do_1 – Добит остварена у првој посматраној години,

Kc – Коефицијент промене прихода, израчунава се по образцу

$$Kc = \frac{C2 - C1}{C1}.$$

Да би се утврдио коефицијент добити неопходно је утврдити и коефицијент добити условљен динамиком трошкова. Овај коефицијнет се може изразити следећом формулом:

$$K_{DO,T} = \frac{T1}{Do1} \times K_T$$

$K_{DO,T}$ – Коефицијент добити условљен динамиком трошкова;

T_1 – Трошкови у првом периоду,

Do_1 – Добит остварена у првом периоду, као разлика прихода и трошкова;

K_T – Коефицијент промене трошкова, по формули:

$$Kt = \frac{T2 - T1}{T1}.$$

Одређивање коефицијента добити под утицајем динамике прихода може се изразити и наредним изразом, у ком се у анализу уводе и обим производње, као и продајне цене производа:

$$K_{DO,C} = K_{DO,Cq} \pm K_{DO,q}$$

$K_{DO,C}$ – Коефицијент добити условљен оствареним приходом,

$K_{DO,Cq}$ - Коефицијент добити условљен продајним ценама;

$K_{DO,q}$ – Коефицијент добти условљен оствареним обимом производње.

Коефицијент добити условљен обимом производње изражава се на следећи начин:

$$K_{DO,q} = \frac{C1}{Do1} \times Kq$$

$K_{DO,q}$ – Коефицијент добти условљен оствареним обимом производње,

Do_1 – Добит остварена у првом периоду, као разлика прихода и трошкова,

C_1 - Приход остварен у првој посматраној години,

Kq – Коефицијент промене обима производње, по формули:

$$Kq = \frac{Q2 - Q1}{Q1}.$$

На основу израчунатих коефицијената за промену прихода и обима производње, њиховом разликом долази се до вредности коефицијента и утицаја продајних цена на добит:

$$K_{DO,Cq} = K_{DO,C} - K_{DO,q}$$

Промене обима остварене реализације може настати (Јаковчевић, 2008.) на основу промена:

- обима тржишне тражње,
- субјективних (организационих) фактора.

На остварену добит утиче и одступање стварних од планираних продајних цена услед:

- диспаритета понуде и тражње конкретног производа,
- утицаја субјективних фактора.

Утицај трошкова на добит предузећа

Утицај трошкова на промену добити може се посматрати (Јаковчевић, 2008.) као промена трошкова условљена утрошцима и одвојено као промена трошкова условљена набавним ценама. Коефицијент промене добити условљен динамиком трошкова изражава се следећом формулом:

$$K_{DO,T} = K_{DO,u} + K_{DO,Cu}$$ [2]

$K_{DO,T}$ – Коефицијент добити условљен променом трошкова;

$K_{DO,u}$ – Коефицијент добити условљен динамиком утрошака фактора производње;

[2] Будући да нису доступни подаци о обиму фактора производње и набавних цена фактора производње у дотичном предузећу, неће се приступити детаљној анализи утицаја трошкова са овог аспекта.

$K_{DO,Cu}$ – Коефицијент добити условљен динамиком набавних цена фактора производње.

Коефицијент добити условљен динамиком утрошака фактора производње и набвним ценама изражава се на следећи начин:

$$K_{DO,u} = \frac{T1}{Do1} \times Ku$$

$$K_{DO,Cu} = \frac{T1}{Do1} \times Kcu$$

T_1 – Остварени трошкови у првом периоду;

Ku – Коефицијнет промене утрошака фактора производње;

Kcu – Коефицијент промене набавних цена фактора производње.

Иако подаци о утрошцима и набавним ценама нису узети у разматрање, коефицијент добити условљен динамиком трошкова може се утврдити на основу трошкова са аспекта фактора производње и са аспекта динамике обима производње.

У овој анализи веома значајно место добија мерење утицаја трошкова на добит са аспекта динамике обима производње и фактора производње. Коефицијнет добити условљен динамиком трошкова фактора производње изгледа овако:

$$K_{DO,T} = K_{DO,Tm} + K_{DO,Ti} + K_{DO,Tr} + K_{DO,Tk}$$

$K_{DO,Tm}$ - Коефицијент добити условљен динамиком трошкова материјала;

$K_{DO,Ti}$ – Коефицијнет добити условљен динамиком трошкова средстава за рад;

$K_{DO,Tr}$ – Коефицијент добити условљен динамиком трошкова рада;

$K_{DO,Tk}$ – Коефицијент добити условљен динамиком трошкова капитала.

Након почетног израза за утврђивање коефицијента добити условљеног дунамиком трошкова производње, може се детаљније анализирати сваки коефицијнет трошкова детаљније.

$$K_{DO,Tm} = \frac{Tm}{Do1} \times Ktm$$

$$K_{DO,Ti} = \frac{Ti}{Do1} \times Kti$$

$$K_{DO,Tr} = \frac{Tr}{Do1} \times Ktr$$

$$K_{DO,Tk} = \frac{Tk}{Do1} \times Ktk$$

Да би се утврдила релативна промена трошкова и њихов утицај на коефицијент добити, израчунава се процентуално учешће сваког трошка у укупним трошковима.

$$Kdo,_{T} = \frac{Kdo,Tm}{Kdo,T} + \frac{Kdo,Ti}{Kdo,T} + \frac{Kdo,Tr}{Kdo,T} + \frac{Kdo,Tk}{Kdo,T} = 100\%$$

Коефицијнет добити условљен динамиком трошкова производње може се утврдити овако:

$$K_{DO,T} = K_{DO,T\pi} + K_{DO,T\rho} + K_{DO,T\varphi}$$

$K_{DO,T\pi}$ - Коефицијент добити условљен динамиком пропорционалних трошкова;

$K_{DO,T\rho}$ – Коефицијнет добити условљен динамиком непропорционалних трошкова;

$K_{DO,T\varphi}$ – Коефицијент добити условљен динамиком фиксних трошкова;

$$K_{DO,T\pi} = \frac{T\pi}{Do1} \times Kt\pi$$

$$K_{DO,T\rho} = \frac{T\rho}{Do1} \times Kt\rho$$

$$K_{DO,T\varphi} = \frac{T\varphi}{Do1} \times Kt\varphi$$

Израчунавањем процентуалних износа утицаја промене сваке врсте трошкова, утврђује се који трошкови су највише утицали на добит предузећа.

$$\%\ Kdo,_{T} = \frac{Kdo,T\pi}{Kdo,T} + \frac{Kdo,T\rho}{Kdo,T} + \frac{Kdo,T\varphi}{Kdo,T} = 100\%$$

Мерење утицаја прихода и трошкова на добит предузећа

На основу података из предузећа, за 2006. и 2007. годину, извршена је анализа утицаја прихода и трошкова на остварену добит пројекта (предузећа).

Примењујући горе наведене и објашњене формуле, утврђени су следећи коефицијенти промене добити:

$K_{DO,C} = \frac{C1}{Do1} \times Kc = \frac{286.440}{8.811} \times 0,3878 = 26,0948$, коефицијент промене добити под утицајем промене прихода у предузећу, приказује како се меањао

пословни резултат у односу на промену прихода, да ли је дошло до раста или пада оствареног прихода. У посматраном примеру, коефицијент је позитван, јер је дошло до раста пословних прихода.

Табела 1. Трошкови и приход у предузећу, за кондиторске производе (у 000 динара)

Р. б.	Елемент	Симбол	2006.	2007.	Разлика	Коефицијент
1.	Обим производње (у тонама)	Q	1.200	1.538	338	0,2816
2.	Продајне цене	Cq	213,7	231,4	17,7	0,0828
3.	Укупан приход	C	256.440	355.893	99.453	0,3878
4.	Укупни трошкови[3]	T	252.629	341.644	89.015	0,3523
4.1.	Трошкови материјала	Tm	115.217	174.234	59.017	0,5122
4.2.	Трошкови рада	Tr	84.084	92.503	8.419	0,1001
4.3.	Амортизација	Ti	36.621	37.924	1.303	0,0356
4.4.	Трошкови капитала	Tk	16.707	36.983	20.279	1,2138
4.5.	Пропорционални трошкови[4]	Tπ	129.458	184.995	55.537	0,4290
4.6.	Непропорционални трошкови	Tρ	4.871	7.520	2.649	0,5438
4.7.	Фиксни трошкови	Tφ	118.300	149.129	30.829	0,2606
5.	Добит, губитак	Do	3.811	14.249	10.438	2,7389

[3] Укупни трошкови израчуниту су као збир свих врста трошкова у односу на факторе производње (4.1. + 4.2. + 4.3. + 4.4.), као и сабирањем свих врста трошкова са спекта динамике обима производње (4.5. + 4.6. + 4.7.).

[4] Систематизација трошкова на пропорционалне, непропорционалне и фиксне добијена је из предузећа, из аналитичког сектора при рачуноводству. Метода рачуноводствене класификације трошкова темељи се на рачуноводственим подацима о природним врстама трошкова једног стерена коришћења капацитета. Познавајући податке о висини појединих врста трошкова и њиховим особинама, трошкови се сврставају на апсолутно фиксне, пропорционално варијабилне и непропорционално варијабилне, односно у само две скупине, а то су фиксни и варијабилни трошкови.

$K_{DO,T} = \frac{T1}{Do1} \times Kt = \frac{272.628}{3.911} \times 0,3523 = 23,3538$, коефицијнет промене добити под утицајем промене трошкова у предузећу, показује како се мењао пословни резултат у односу на промене трошкова, њихов раст или пад. И у случају трошкова, као и прихода, у предузећу је остварен раст, што је негативно са аспекта економичности, и коефицијнет је позитиван.

$K_{DO} = K_{DO,C} - K_{DO,T} = 26,0948 - 23,3538 = 2,741$, коефицијент добити, који представља промену добити у односу на претходну пословну годину под утицајем и једног и другог фактора, и прихода и трошкова. Коефицијент се утврђује као разлика између коефицијента условљеног приходима и коефицијнета условљеног трошковима.

Коефицијент добити је позитиван, што говори о томе да је приликом промена у пословању у току 2006. и 2007. године дошло до већег раста прихода од трошкова, те је остварена пословна добит.

Промене прихода и трошкова имају свој утицај на добит која је остварена, и то:

$$\Delta C = \frac{Kdo,c}{Kdo} = \frac{26,0948}{2,741} = 9,5201$$

наиме, за повећање јединице добити било је потребно повећање прихода за 9,5201 јединицу.

$$\Delta T = \frac{Kdo,t}{Kdo} = \frac{23,3538}{2,741} = 8,5201$$

При повећању јединице добити трошкови су се повећали за 8,5201 јединицу .

Прираст добити једнак је разлици између прираста прихода и трошкова, што треба да износи 1.

$$\Delta Do = \Delta C - \Delta T = 9,5210 - 8,5201 = 1,000$$

Утицај прихода на добит предузећа може се приказати и релативно, у процентуалном учешћу, путем следећег израза.

$$\%Do = \frac{Kdo}{Kdo,c} = \frac{2,741}{26,0948} = 0,1050 = 10,5\%$$

Раст прихода за 1% доприноси расту добити за 10,5 %,

Одређивање коефицијента добити под утицајем динамике прихода може се изразити и наредним изразом, у ком се у анализу уводе и обим производње, као и продајне цене производа:

$$K_{DO,C} = K_{DO,Cq} \pm K_{DO,q}$$

$$K_{DO,q} = \frac{Q1}{Do1} \times Kq = \frac{276.449}{3.811} \times 0{,}3316 = 22{,}3131$$

$$K_{DO,Cq} = K_{DO,C} - K_{DO,q} = 26{,}0948 - 22{,}3131 = 3{,}7817$$

Како би се тачније утврдило који елемент више утиче на раст прихода, и тиме и добити, приказано је релативно учешће коефицијента промене обима производње и продајних цена.

$$\%K_{DO,C} = \%K_{DO,cq} + \%K_{DO,q}$$

$$\%Kdo,c = \frac{Kdo,cq}{Kdo,c} + \frac{Kdo,q}{Kdo,c} = 0{,}1449 + 0{,}85496 = 14{,}5 + 85{,}5\% = 100\%$$

Раст добити из прве у другој години узрокован је растом обима производње, али и порастом продајних цена. Раст прихода настао је под утицајем раста обима производње од 85,5% и продајних цена производа од 14,5%.

Иако предузеће остварује добит у производњи кондиторских производа, трошкови брзо расту, слично приходима, и овакво стање мора бити анализирано са аспекта који трошкови најбрже расту, као би се спровела одговарајућа стратегија за управљење трошкова.

Након мерења утицаја оствареног прихода, коришћењем података из предузећа, извршена је и анализа утицаја свих врста трошкова на добит. Наредни аналитички изрази показују утицај трошкова са аспекта фактора производње (материјала, рада, средстава за рад и капитала) на добит.

$$K_{DO,Tm} = \frac{Tm}{Do1} \times Ktm = \frac{118.217}{3.811} \times 0{,}5122 = 15{,}4852$$

$$K_{DO,Ti} = \frac{Ti}{Do1} \times Kti = \frac{36.621}{3.811} \times 0{,}0356 = 0{,}3421$$

$$K_{DO,Tr} = \frac{Tr}{Do1} \times Ktr = \frac{84.084}{3.811} \times 0{,}1001 = 2{,}2086$$

$$K_{DO,Tk} = \frac{Tk}{Do1} \times Ktk = \frac{16.707}{3.811} \times 1{,}2138 = 5{,}3211$$

Уколико се добијени коефицијенти уврсте у општу формули за израчунавање коефицијента добити условљеног трошковима фактора производње, добија се:

$$K_{DO,T} = K_{DO,Tm} + K_{DO,Ti} + K_{DO,Tr} + K_{DO,Tk} = 15{,}4852 + 0{,}3421 + 2{,}2086 + 5{,}321 = 23{,}35$$

Како су сви коефицијенти позитивни, може се закључити да је у посматраном периоду дошло до раста свих врста трошкова. Да би се утврдила

релативна промена трошкова и њихов утицај на коефицијент добити, израчунава се процентуално учешће сваког трошка у укупним трошковима.

$$Kdo,_T = \frac{Kdo,Tm}{Kdo,T} + \frac{Kdo,Ti}{Kdo,T} + \frac{Kdo,Tr}{Kdo,T} + \frac{Kdo,Tk}{Kdo,T} = 66{,}3\%+1{,}5\%+9{,}45\%+22{,}75\%=100\%$$

Из приложеног се може уочити да су највећи проценат у порасту трошкова имали трошкови материјала, и то 66,3%, затим трошкови капитала, 22,75%, трошкови радне снаге, 9,45%, и најмањи раст имали су трошкови средстава за рад, свега 1,5%. Предузеће би требало утицати на трошкове материјала и капитала, у смислу да пронађе повољније добављаче за материјал и да смањи утрошке материјала, као и да пронађе повољније начине кредитирања, јер су трошкови камата нагло порасли у 2007. години.

На исти начин могу се утврдити и утицаји трошкова на добит са аспекта динамике обима производње.

$$K_{DO,T\pi} = \frac{T\pi}{Do1} \times Kt\pi = \frac{129.438}{3.811} \times 0{,}4290 = 14{,}5729$$

$$K_{DO,T\rho} = \frac{T\rho}{Do1} \times Kt\rho = \frac{4.971}{3.811} \times 0{,}5438 = 0{,}6950$$

$$K_{DO,T\varphi} = \frac{T\varphi}{Do1} \times Kt\varphi = \frac{118.300}{3.811} \times 0{,}2606 = 8{,}0894$$

$$K_{DO,T} = K_{DO,T\pi} + K_{DO,T\rho} + K_{DO,T\varphi} = 14{,}5729 + 0{,}6950 + 8{,}0894 = 23{,}35$$

Израчунавањем процентуалних износа утицаја промене сваке врсте трошкова, утврђује се који трошкови су највише утицали на добит предузећа, за кондиторске производе.

$$\%Kdo,_T = \frac{Kdo,T\pi}{Kdo,T} + \frac{Kdo,T\rho}{Kdo,T} + \frac{Kdo,T\varphi}{Kdo,T} = 62{,}2\% + 2{,}98\% + 34{,}82\% = 100\%$$

Као што се може приметити, све три групе трошкова у предузећу су остварилe раст, што је са аспекта квалитета економије негативно. На формирање остварене добити на групи кондиторских производа у предузећу, највећи утицај у структури трошкова имали су пропорционални трошкови са 62,2%, затим фиксни трошкови са 34,82% и најмањи утицај представљали су непропорционални трошкови са 2,98%.

Закључак

Анализом утицаја трошкова и прихода на добит, у овом случају, пројекта за кондиторске производе, утврђени су најзначајнији показатељи пословног процеса у датом предузећу.

На основу утврђених коефицијената добити условљене приходима ($K_{DO,C}$) и трошковима ($K_{DO,T}$), респективно 26,0948 и 23,3538, коефицијент добити K_{DO} износи 2,741. Будући да је ова вредност, настала као разлика претходно два утврђена коефицијента, позитивна, може се закључити да предузеће послује у границама оптимума, али и поред значајног раста прихода ипак постоји тенденција раста свих трошкова, што у будућности може утицати на промену пословног резултата у правцу губитка. Мерењем се показало који елемент је највише утицао на промену пословног прихода, а у презентовном примеру то је био обим произовдње који је са око 85,5% учестовоао у расту прихода и тиме у расту остварене добити на крају планског периода, у овом случају 1 година, док је раст продајних цена утицао са 14,5%. На сличан начин, користећи аналитичке образце, утврђено је и који је трошак највише утицао на раст укупних трошкова и тиме на смањење добити. У предузећу су највише расли варијабилни трошкови, што је и карактеристика производних предузећа кондиторске гране, и то пропорционални трошкови, међу којима су са преко 66% расли трошкови материјала за производњу, затим трошкови капитала, 22,75%, трошкови радне снаге, 9,45%, и најмањи раст имали су трошкови средстава за рад, свега 1,5%. Оно што је такође утврђено анализом јесте да предузеће, са аспекта економичности пословања, има негативан тренд раста свих трошкова према динамици обима производње. Највећи утицај у структури трошкова имали су пропорционални трошкови са 62,2%, затим фиксни трошкови са 34,82% и најмањи утицај представљали су непропорционални трошкови са 2,98%. Раст фиксних трошкова у предузећу односи се на превремни отпис застереле опреме и улагања у нове капцацитете (предузеће је прошло кроз процес реструктурирања и приватизације, те је по том основу дошло до нових инвестиција)..

Анализа утицаја трошкова и прихода на добит предузећа омогућила је менаџменту предузећа да усмери своје напоре на оне факторе који су највише утицали на промену добити. Пред менаџментом се налазе многи потези које треба пажљиво одабрати, као нпр: повећање обима производње, бољег пласмана на тржишту, боље организације процеса рада како би се постигла максимална ефикасност употребљених ресурса, итд.

Литература

1. Јаковчевић Клара, (2002.), „*Прилог мерењу динамике трошкова код утврђивања доње границе рентабилности*“, часопис Привредна изградња, Нови Сад.
2. Јаковчевић Клара, (2008.), „*Управљање трошковима*“, Економски факултет, Суботица.
3. Јаковчевић Клара, Андрашић Јелена, (2009.) „*The Influence of Costs on the Dynamics of Economics Quality in Agricurtural Production*“, 4th Aspects and Visions of Applied Economics and Informatics, Debrecen, Hungary, стр. 225 – 232
4. Ничић Милица, (2008.), „*Управљање и контрола трошкова*“, Алфа – граф НС, Нови Сад.
5. Horngren Charles T., Foster George, Datar Srikant M., (2000.), „Cost Accounting – A Managerial Emphasis“, Prentice Hall International, New Jersey.

Примљено: 10.10.2009. Одобрено: 10.12.2009.

UDC: 657.47:664.14

THE INFLUENCE OF THE COSTS AND INCOME ON PROFIT IN CANDY INDUSTRY

Nemanja Berber
Higher School of Professional Business Studies, Novi Sad, Serbia

Summary

Economic score of the company business is expressed through profit or loss. Profit or loss, is determined as the difference between the income of the company and the costs that are incurred in the process of reproduction. From the expression for the calculation of profit it is obvious that the direct impact on business results have revenues and expenses. Measuring the impact of these two factors, as well as their including elements, leads to clear information about which element, the factor of production, has most influenced change of the business results. On the basis of the analysis and measurement we can be more adequate with creating a business policy in the production company, because from the aspect of the economy, it is necessary to have the optimal production program, in order to achieve a positive result, profit, and to define strategies for the management of costs. Measuring the impact of cost on the profit is the first step to determine the changes in costs, mostly for their growth, and in that sense, the invention of critical points in the business of the company that must have been changed.

Key words: costs, revenues, profit, profit ratio

Author's Address:

Nemanja Berber
Visoka poslovna škola
strukovnih studija,
Vladimira Perića Valtera 4
21000 Novi Sad
Republika Srbija
Tel. +381 64 3282 660
e-mail: berber_nemanja@yahoo.com